

**ZEMĚDĚLSKÉ PRÁVO - ÚVOD DO
PROBLEMATIKY.
PRÁVNÍ RÁMEC ZEMĚDĚLSTVÍ.
PRÁVNÍ VZTAHY V ZEMĚDĚLSTVÍ.**

Mgr. Petr Vaculík.

POJEM ZEMĚDĚLSTVÍ, TYPY ZEMĚDĚLSTVÍ

Zemědělství je termín popisující produkci potravin a krmiv a nebo i jiných produktů prostřednictvím cíleného pěstování rostlin a chovu domestikovaných zvířat. Charakteristickým rysem zemědělské výroby je vázanost na půdu.

- **konvenční zemědělství**
- **integrované zemědělství**
- **ekologické zemědělství**
- **vysoce zprůmyslněné zemědělství**
- **biodynamické zemědělství**
- **precizní zemědělství**

HISTORIE ZEMĚDĚLSTVÍ

- Vznik – v průběhu neolitické revoluce (5300 – 4300 B.C)
- Průmyslová revoluce – nové techniky, statková hnojiva atd. Samozásobitelský způsob výroby potravin nahrazen tržní výrobou
- Kolektivizace a resocializace venkova a zemědělství – po roce 1948, následně vznik velkých podniků
- Po roce 1989 pokračující intenzivně pojaté zemědělské hospodářství
- Vstup do EU - zásadní obrat

ZEMĚDĚLSTVÍ - ZVLÁŠTNOSTI

- Nezastupitelná úloha v národním hospodářství
  - Podíl na tvorbě životních podmínek společnosti
    - Výroba potravin
      - Kvantitativní i kvalitativní rozměr
    - Rozvoj prostředí venkova
- Biologická a přírodní podmíněnost
  - Georeliéf, klima, půda, přírodní pásmo
  - Biologické cykly
- Nedokonalé fungování agrárního trhu
  - Tržní tlak
  - Rozdíly mezi nabídkou a poptávkou
- Úroveň produktivity práce a možnosti jejího zvyšování
  - Diferenciace životní úrovně
- Externality
  - Pozitivní i negativní

FUNKCE ZEMĚDĚLSTVÍ

○ Produkční

- zajišťuje výživu obyvatelstva a výrobu dalších nepotravinářských surovin a produktů (textilní, tukové, farmaceutické, technické nebo energetické plodiny)

○ Krajinotvorné a ekologické

- utváří a udržuje ráz krajiny, ovlivňuje stav životního prostředí

○ Sociální

- zajišťuje pracovní příležitosti pro venkovské obyvatelstvo
  - Vliv na úroveň osídlení a infrastruktury.

VÝZNAM A CÍLE PRÁVNÍ ÚPRAVY

- Zajištění základní výživy obyvatel, potravinové bezpečnosti a potřebných nepotravinářských surovin
  - Volný pohyb zemědělských produktů
- Ochrana složek životního prostředí jako půdy, vody a ovzduší a udržování osídlené a kulturní krajiny
- Rozvoj rozmanitých hospodářských činností a zvýšení kvality života ve venkovských oblastech a rozvoj vesnic
- Zohlednění specifických podmínek pro výkon zemědělské činnosti

ZEMĚDĚLSKÉ SYSTÉMY

○ Dle produktu

• Rostlinná výroba

Výměra zemědělské půdy v ČR - celkově 4,2 mil. ha.

- Orná půda 3 mil. ha (71 %)
- Trvalé kultury tvoří trvalé travní porosty (978 tis. ha),
- Zahrady a ovocné sady (209 tis. ha),
- Vinice (19 tis. ha)
- Chmelnice (10 tis. ha).

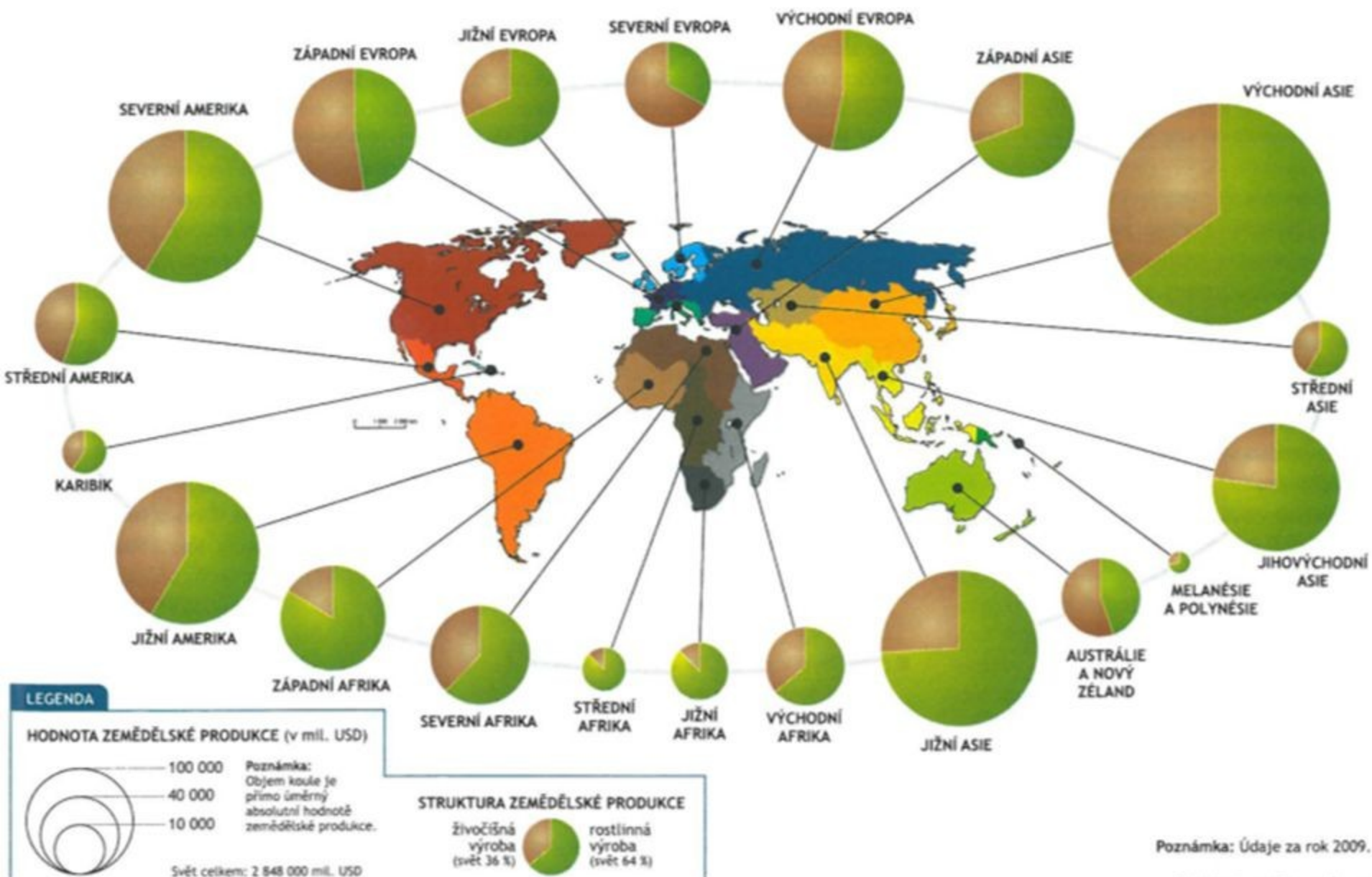
• Živočišná výroba

Celkově 728 tis. tun

- Skot 175 tis. tun
- Prasata 301 tis. tun
- Drůbež 32 tis. tun

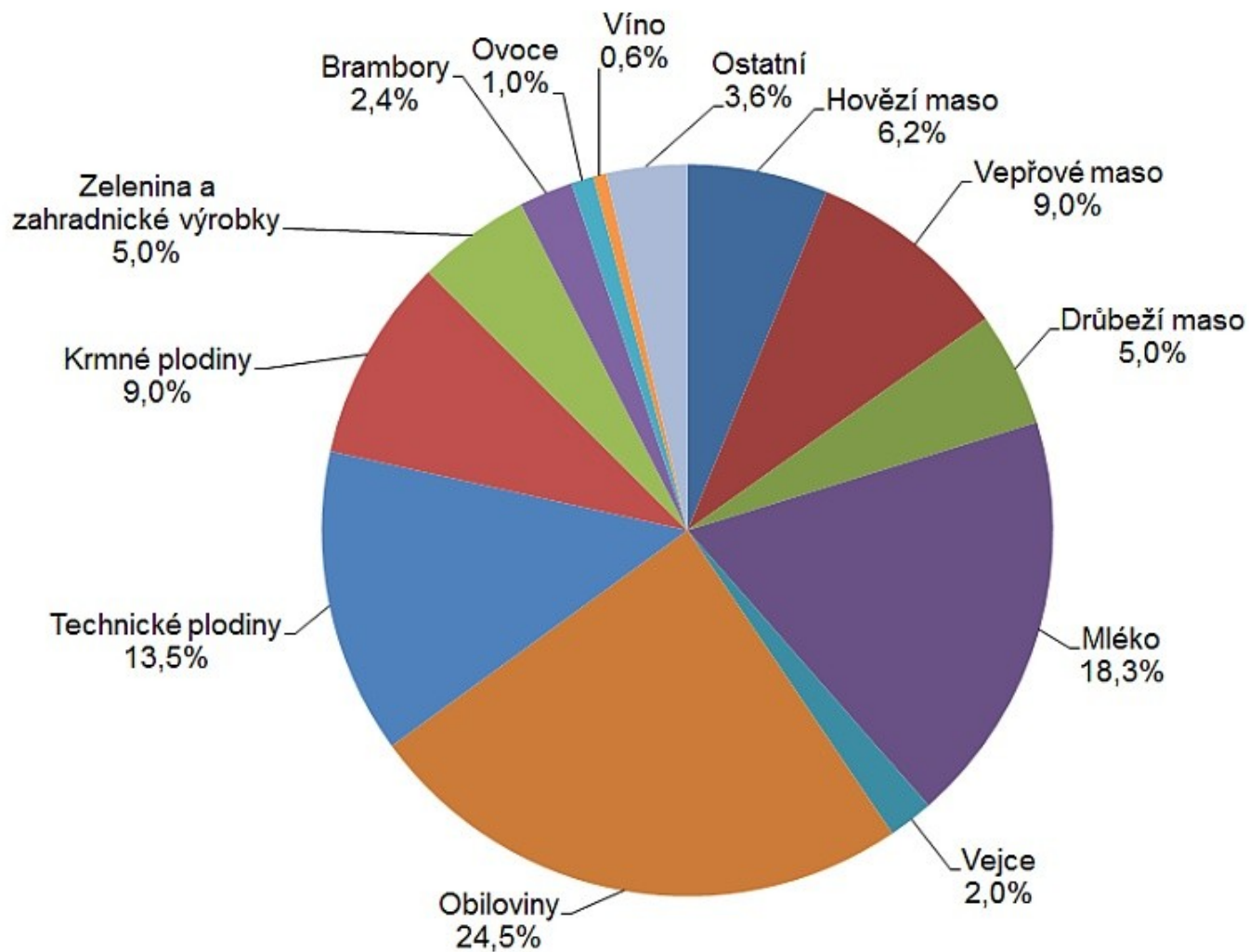
Obr. č. 1 – Rostlinná a živočišná výroba

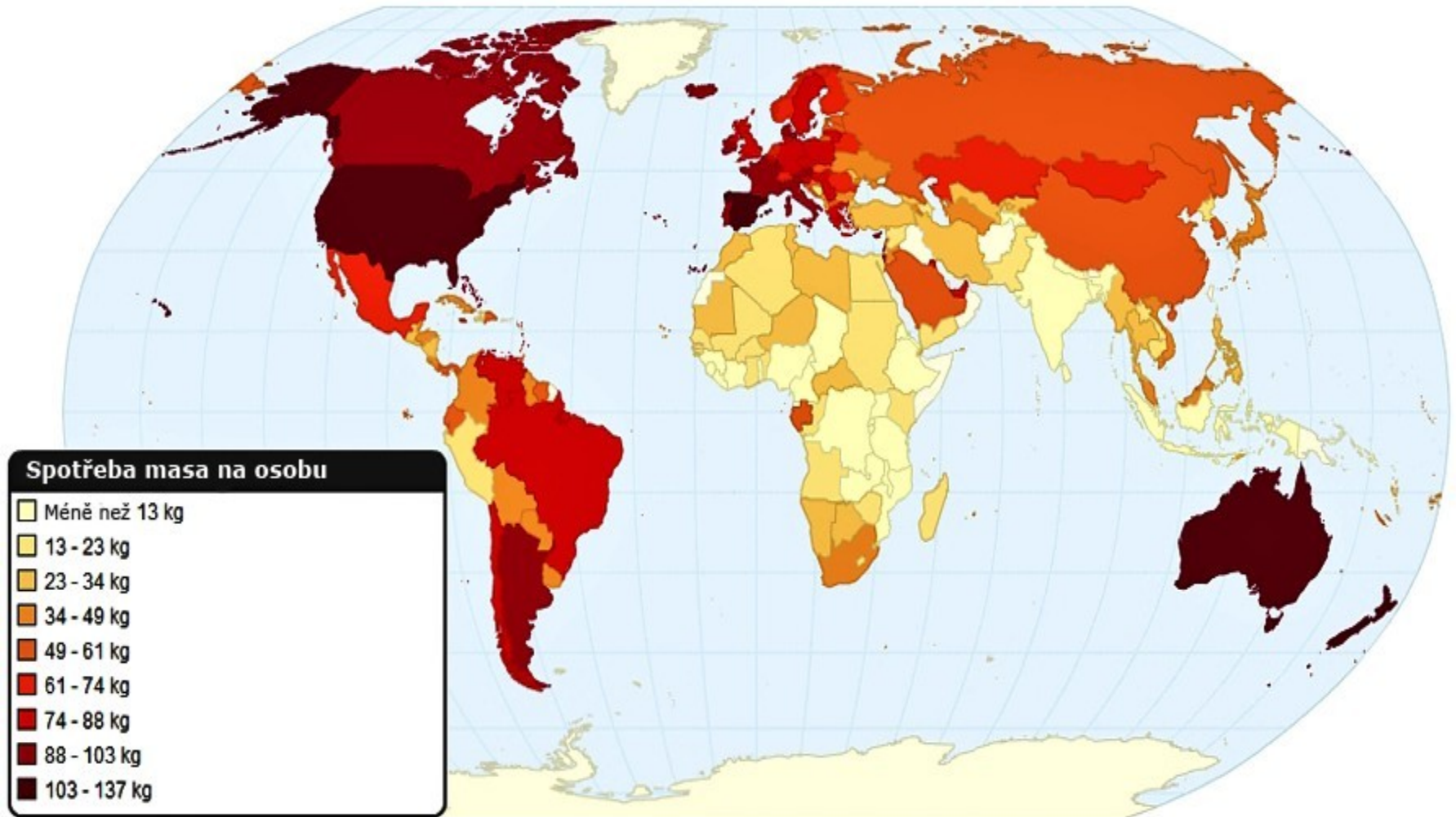
Poznámka: Údaje za rok 2009.

VYUŽITÍ ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY

SPOTŘEBA MASA NA OSOBU - CELOSVĚTOVĚ

ZEMĚDĚLSKÉ SYSTÉMY

○ Dle intenzity hospodaření

- Intenzivní –vyspělé státy, Maximální produkce

- Ošetřování půdy těžkými stroji
- Odvodňování pozemků a úpravy vodních toků
- Chemická hnojiv, herbicidy, pesticidy
- Monokultury

- Extenzivní – jednodušší postupy, rozvojové země

obděláváním rozsáhlé rozlohy půdy. Vyžaduje malý vstup kapitálu, vybavení a lidské práce na 1ha. Výnosy z hektaru jsou obecně nízké.

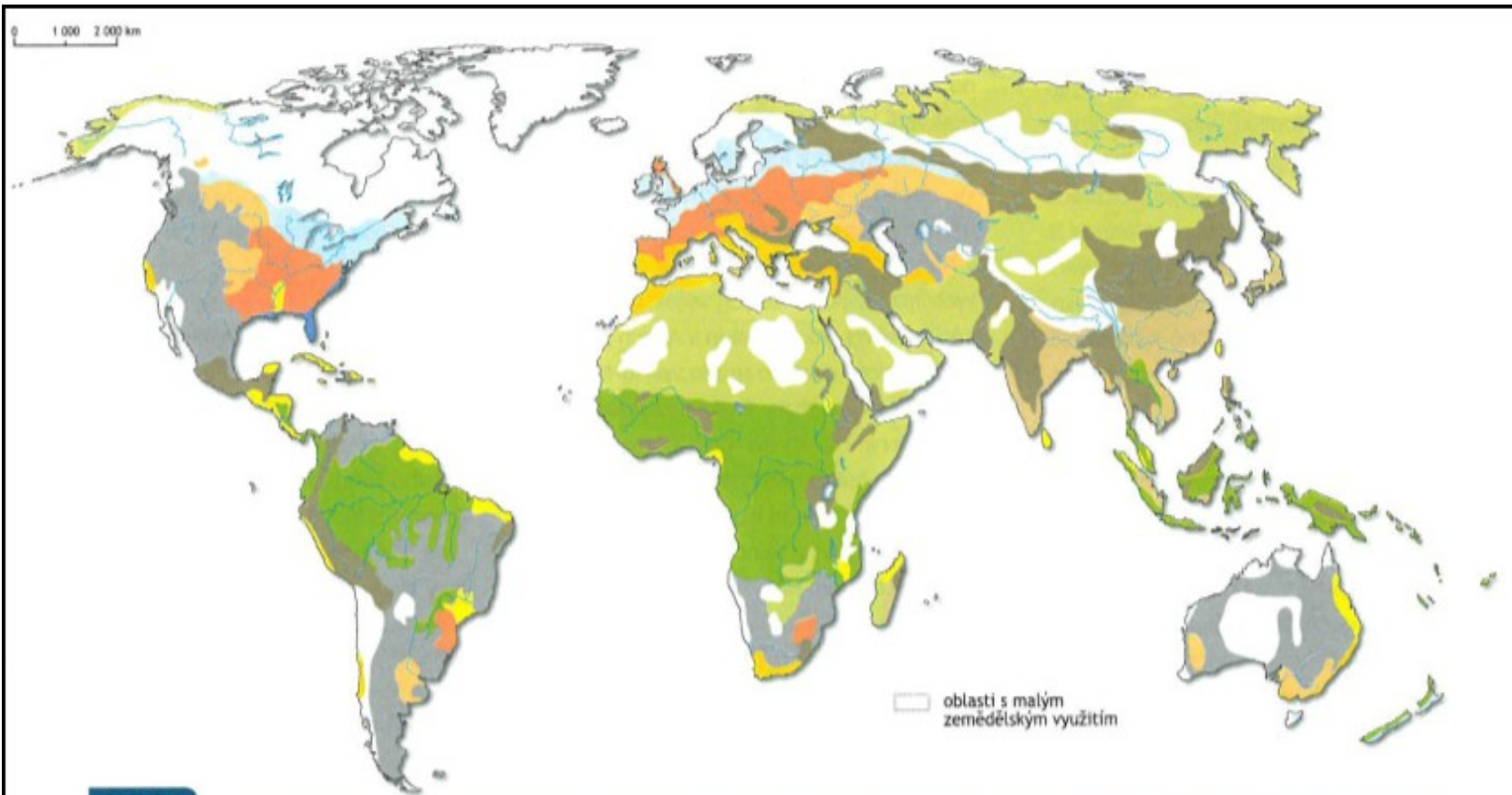
ZEMĚDĚLSKÉ SYSTÉMY

○ Dle způsobu produkce

- Konvenční
  - Intenzivní = maximalizace produkce
    - Využívání všech dostupných prostředků
    - Vysoká efektivita, negativní externality
- Alternativní
  - Integrované
    - Zohlednění ekonomických i ekologických hledisek
    - Adaptace na specifika prostředí
  - Ekologické
    - Low-input systém
- Využívající GMO

TYPY ZEMĚDĚLSTVÍ

LEGENDA

převážně samozásobitelské zemědělství

(slouží především k zabezpečení základních potřeb zemědělců; na světových trzích má zanedbatelný vliv)

- primitivní rotační zemědělství
- kočovné pastevectví
- intenzivní samozásobitelské zemědělství (především rýže)
- intenzivní samozásobitelské zemědělství (rýže není hlavní)

zemědělská výroba převážně pro trh

Je určena k provozování obchodu (prodej plodin na trzích); vysoká míra využití moderních technologií (mechanizace apod.)

- obilnářství
- mlékárenství
- smíšená rostlinná a živočišná výroba
- extenzivní chov hospodářských zvířat
- středomořský typ zemědělství
- zemědělství hustě zalidněných oblastí
- plantážnictví

ZEMĚDĚLSKÁ VÝROBA PRO ÚČELY ZÁKONA O ZEMĚDĚLSTVÍ

a) rostlinná výroba

- včetně chmelařství, ovocnářství, vinohradnictví a pěstování zeleniny, hub, okrasných rostlin, léčivých a aromatických rostlin, rostlin pro technické a energetické užití na pozemcích vlastních, pronajatých, nebo užívaných na základě jiného právního důvodu, popřípadě provozovaná bez pozemků,

b) živočišná výroba

- zahrnující chov hospodářských a jiných zvířat či živočichů za účelem získávání, zpracování a výroby živočišných produktů, chov hospodářských zvířat k tahu a chov sportovních a dostihových koní,

c) produkce chovných a plemenných zvířat

- využití jejich genetického materiálu a získávání zárodečných produktů, pokud jde o zvířata uvedená v písmenu b),

d) výroba osiv a sadby, školkařských výpěstků a genetického materiálu rostlin,

e) úprava, zpracování a prodej vlastní produkce zemědělské výroby,

f) chov ryb, vodních živočichů a pěstování rostlin

- ve vodním útvaru povrchových vod na pozemcích vlastních, pronajatých nebo užívaných na základě jiného právního důvodu,

g) hospodaření v lese

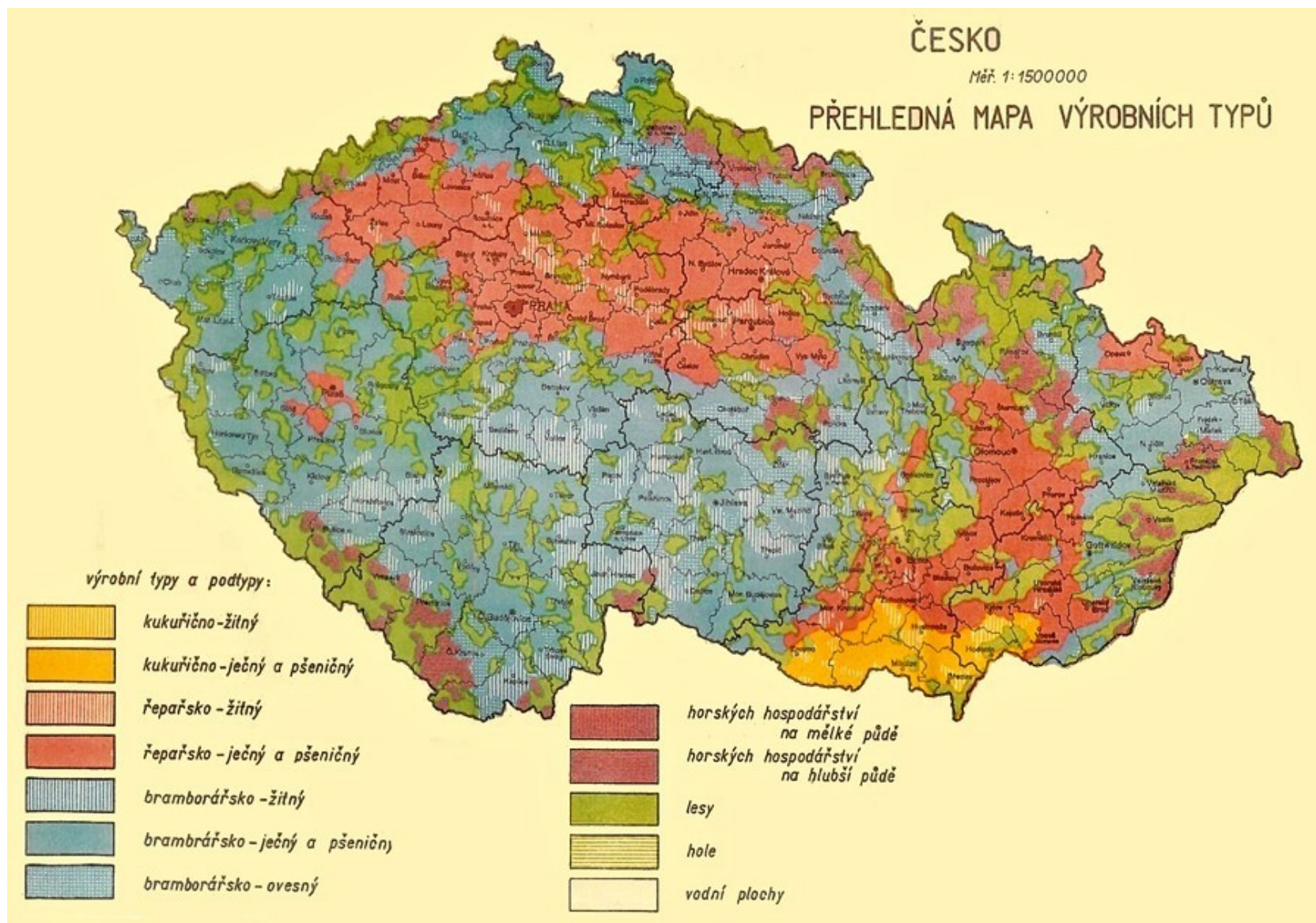
- na pozemcích vlastních, pronajatých, nebo užívaných na základě jiného právního důvodu,

h) hospodaření s vodou pro zemědělské a lesnické účely.

MAPA VÝROBNÍCH TYPŮ V ČR

VLASTNICKÁ STRUKTURA PŮDY

- Zemědělský půdní fond: 54 % rozlohy ČR
  - Setrvalý pokles ve prospěch lesní půdy a zastavěných a ostatních ploch
  - Snížení výměry orné půdy ve prospěch trvalých travních porostů
- Vlastnická struktura zemědělské půdy
  - Soukromé vlastnictví (3800 tis. Ha)
    - Fyzické osoby
    - Právnícké osoby
  - Státní vlastnictví (212 tis. ha)
  - Roztříštěnost
    - Průměrná velikost zemědělské parcely 0,48 ha
- Obhospodařování (užívání) zemědělské půdy
  - Vysoký podíl pronajaté půdy, setrvalý pokles (75 %)
  - Fyzické osoby 30 % (nárůst)
  - Právnícké osoby 70 % (a.s., s.r.o., z.d.)
- Pozemkové úpravy
  - Ukončené 20 % půdy
  - Probíhající 10 % půdy

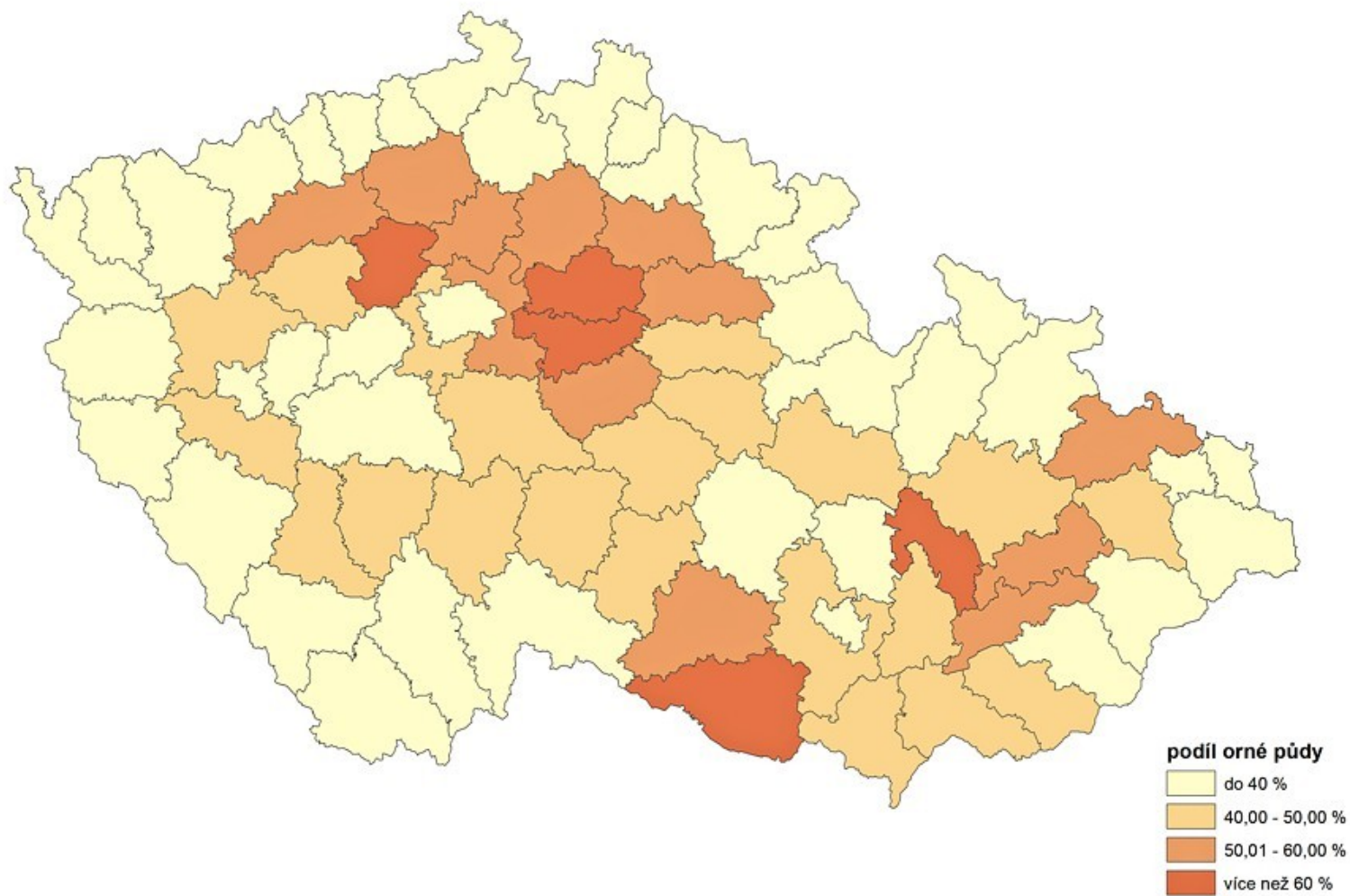
KATEGORIZACE ZEMĚDĚLSKÉHO ÚZEMÍ

Kategorizace zemědělského území se provádí za účelem poskytování dotací a podpor, pro daňové účely, pro účely zemědělské statistiky, pro srovnávací hodnocení zemědělských subjektů, analýzy jejich produkčních a ekonomických výsledků, jakožto i pro řešení základních opatření regionální politiky

- Zemědělské výrobní oblasti
  - Pro statistické účely
    - Kukuřičná
    - Řepařská
    - Bramborářská
    - Horská
- Znevýhodněné zemědělské oblasti (LFA) (50 % půdy)
  - Horské oblasti
  - Ostatní méně příznivé oblasti
  - Specifické oblasti
- Zranitelné oblasti (49 % půdy)
  - Pravidla pro používání hnojiv

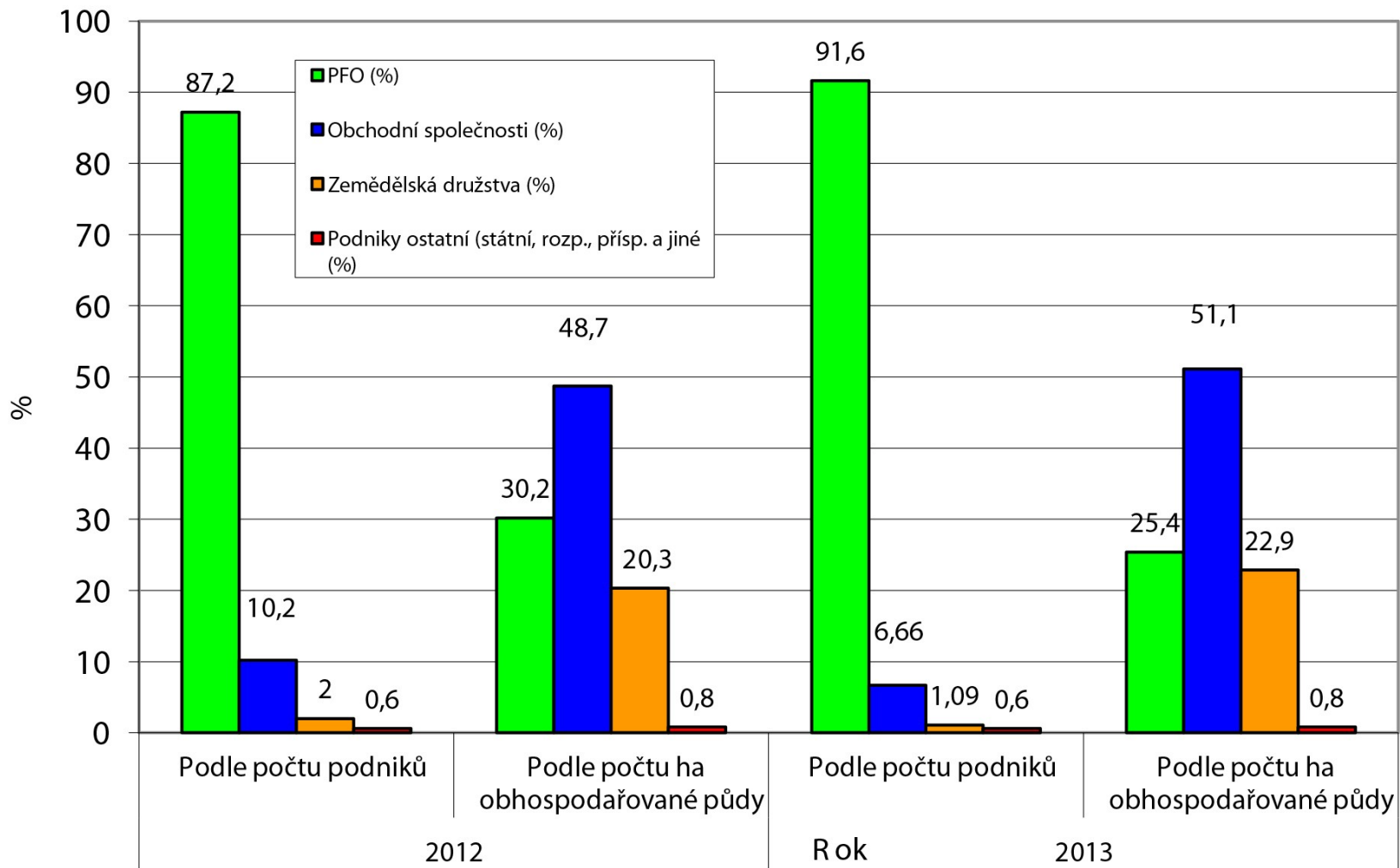
PODÍL ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY V ČR

PODNIKATELSKÁ STRUKTURA ZEMĚDĚLSTVÍ V ČR

- Podniky právnických osob
  - Nárůst obchodních společností na úkor zemědělských družstev
- Podniky fyzických osob
  - Postupný nárůst
  - 36 % drobní zemědělci bez podnikatelského oprávnění
- Struktura zemědělských podniků
  - Velké (výměra nad 500 ha, 4 %)
    - Obhospodařování 70 % výměry půdy
  - Malé a střední (výměra do 10 ha, 76 %)
    - Obhospodařování 2 % výměry půdy

Pramen: ČSÚ – Zemědělský registr

ZEMĚDĚLSKÉ PRÁVO

- Účelový soubor právních norem regulující právní vztahy v rámci zemědělské činnosti
- Systém
  - Dle metody právní regulace
    - Soukromoprávní
      - Občanské a obchodní právo
        - Vlastnictví a užívací vztahy
        - Podnikání
      - Veřejnoprávní
        - Dle typu zemědělské výroby
    - Obecná část
    - Zvláštní část

PRAMENY ZEMĚDĚLSKÉHO PRÁVA

- Unijní
  - Primární
  - Sekundární
    - Dle politik
- Národní
  - Rámcové
    - Dle jednotlivých právních odvětví
  - Obecné
    - Zákon o zemědělství
    - Zákon o ekologickém zemědělství
    - Produkční
  - Zvláštní
    - Dle typu zemědělské výroby
      - Rostlinná
      - Živočišná
  - Související
    - Pozemkové
    - Agroekologické
    - ...

SUBJEKTY

- Nositelé práv a povinností
  - Zemědělský podnikatel
    - Fyzické osoby
    - Právnícké osoby
      - Zemědělské družstvo
      - Obchodní společnost
  - Spolky
- Nositelé veřejné správy
  - Orgány státní správy
  - Zájmová samospráva
    - Agrární komora

ZEMĚDĚLSKÝ PODNIKATEL

- Fyzická nebo právnická osoba (nález ÚS Pl. ÚS 38/04)
  - Provozování zemědělské výroby
    - Soustavná a samostatná činnost vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku, za podmínek stanovených tímto zákonem
  - Poskytování práce, výkony nebo služby, které souvisejí výhradně se zemědělskou výrobou a při kterých se využijí prostředky nebo zařízení sloužící zemědělskému podnikateli k zemědělské výrobě
  - Včetně provozování drobné pěstitelské a chovatelské činnosti, anebo prodej rostlinné výrobky a nezpracované živočišné výrobky (drobný zemědělec)
- Evidence
  - Obecní úřad obec s rozšířenou působností
    - Dle místa trvalého pobytu nebo sídla
  - Výjimky
    - Drobní zemědělci a osoby poskytující činnosti související, a to dočasně nebo příležitostně

PRÁVNICKÉ OSOBY

- Zemědělská družstva
  - Obchodní korporace
  - Společenství neuzavřeného počtu osob, které je založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně za účelem podnikání
    - Sociální a ekonomický aspekt
  - Zápis do obchodního rejstříku
- Obchodní společnosti
  - Akciová společnost
  - Společnost s ručením omezeným
- Spolek/spolky (dříve občanská sdružení, zájmová sdružení právnických osob)
  - Korporace s hlavním účelem odlišným od podnikání
  - Účelově univerzální společenství osob charakterizované jejich společným zájmem
    - Svazy k ochraně hospodářských a sociálních zájmů
  - Zápis do veřejného rejstříku spolků

ZÁVOD

- Obchodní závod (hromadná věc)
  - organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.
- Rodinný závod
  - společně pracující manželé nebo alespoň s jedním z manželů i jejich příbuzní až do třetího stupně nebo osoby s manžely sešvagřené až do druhého stupně
  - ve vlastnictví některé z těchto osob
    - ty z nich, kteří trvale pracují pro rodinu nebo pro rodinný závod, se hledí jako na členy rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu.

ZEMĚDĚLEC DLE EU

- Neexistuje jednotná definice, liší se pro účely jednotlivých nařízení
- Fyzická nebo právnická osoba či skupina fyzických nebo právnických osob, bez ohledu na právní formu této skupiny a jejích členů podle vnitrostátních právních předpisů, jejíž zemědělský podnik se nachází na území spadajícím do územní působnosti Smluv a která vykonává zemědělskou činnost
- Zemědělský podnik
  - soubor všech produkčních jednotek využívaných k zemědělské činnosti a spravovaných zemědělcem, které se nacházejí na území stejného členského státu
- Zemědělská činnost
  - produkce, chov zvířat nebo pěstování zemědělských plodin včetně sklizně, dojení, plemenářské činnosti a chovu zvířat pro zemědělské účely
  - udržování zemědělských ploch ve stavu vhodném pro pastvu nebo pěstování plodin bez přípravy, která jde nad rámec běžných způsobů zemědělské praxe a použití strojů
  - provádění minimální činnosti, která je prováděna na zemědělských plochách přirozeně ponechávaných ve stavu vhodném pro pastvu nebo pěstování plodin
- Zemědělská plocha
  - jakákoli plocha orné půdy, trvalých travních porostů a stálých pastvin nebo trvalých kultur

ZÁJMOVÁ SAMOSPRÁVA

○ Veřejnoprávní korporace

- Právnícká osoba
- Člensky organizovaný subjekt veřejné správy, který byl s tímto označením zřízen zákonem nebo rozhodnutím na základě zákona a kterému byla svěřena zákonem nebo rozhodnutím vydaným na základě zákona moc samostatně plnit veřejné úkoly a činit opatření

○ Agrární komora

- Zákon č. 301/1992 Sb.
- Sdružení podnikatelů (FO i PO) k podpoře podnikatelských aktivit v zemědělství, potravinářství a lesnictví, k prosazování a ochraně zájmů a k zajišťování potřeb svých členů
- Dobrovolné členství
- Vymezená působnost

ZEMĚDĚLSTVÍ EU A ČR

„Český model zemědělství“

- Vysoká koncentrace výrobních zdrojů
- Rozpor mezi vlastnictvím a užíváním půdy
- Polarizace ve výkonnosti podniků, nízká přidaná hodnota
- Struktura využití půdy a alokace výroby neodpovídá přírodním a klimatickým podmínkám
  - Vysoký podíl orné půdy
- Závislost na dotacích, nevhodné cílení
- Neudržitelné hospodaření s přírodními zdroji

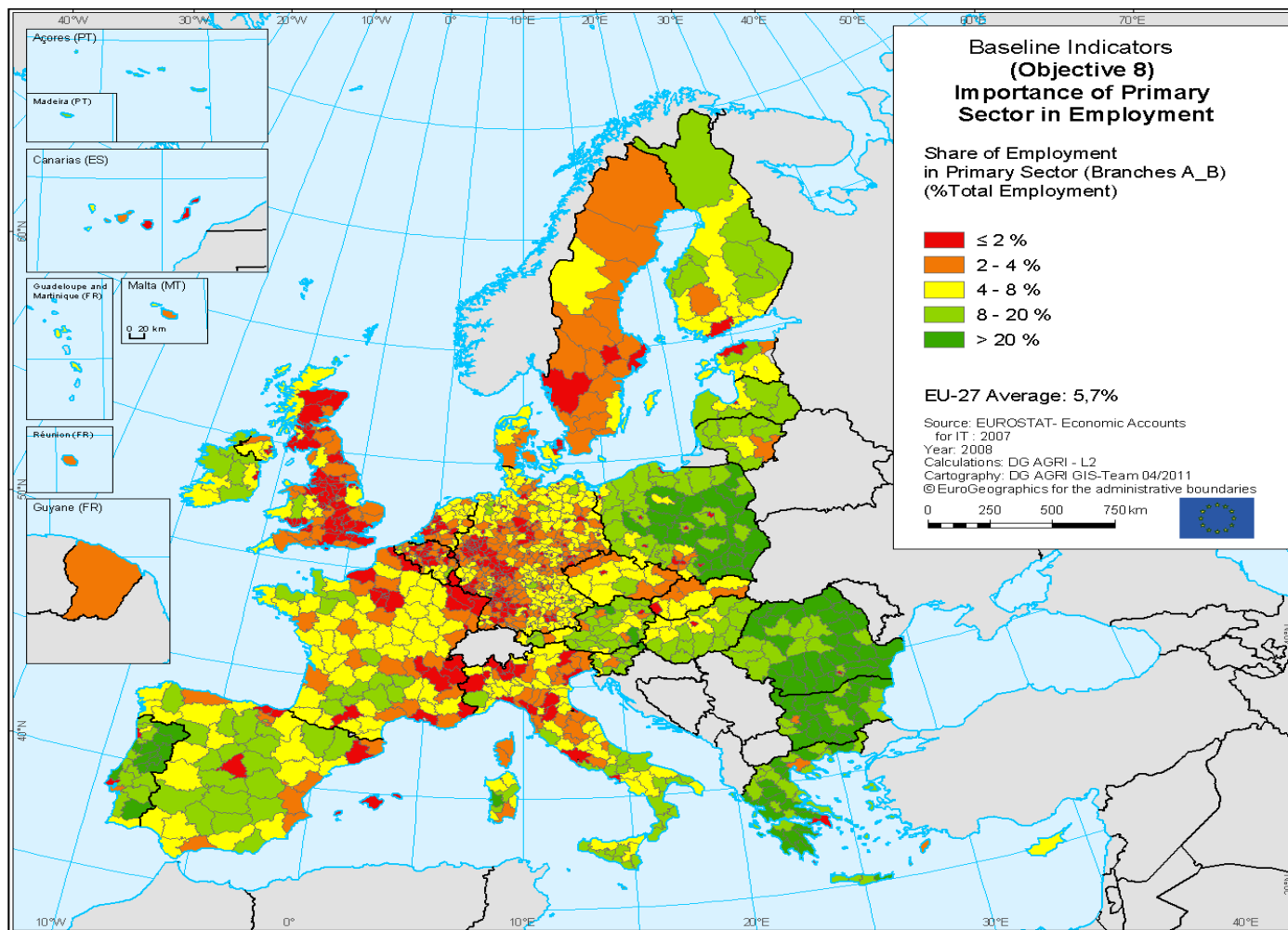

Evropský model zemědělství

- Multifunkční zemědělství, konkurenceschopné, šetrné k životnímu prostředí
  - Komoditní i nekomoditní výstupy
- Zemědělství založené na malém a středním podnikání rodinného typu
- Provázání s rozvojem venkova
- Produkce kvalitních bezpečných potravin

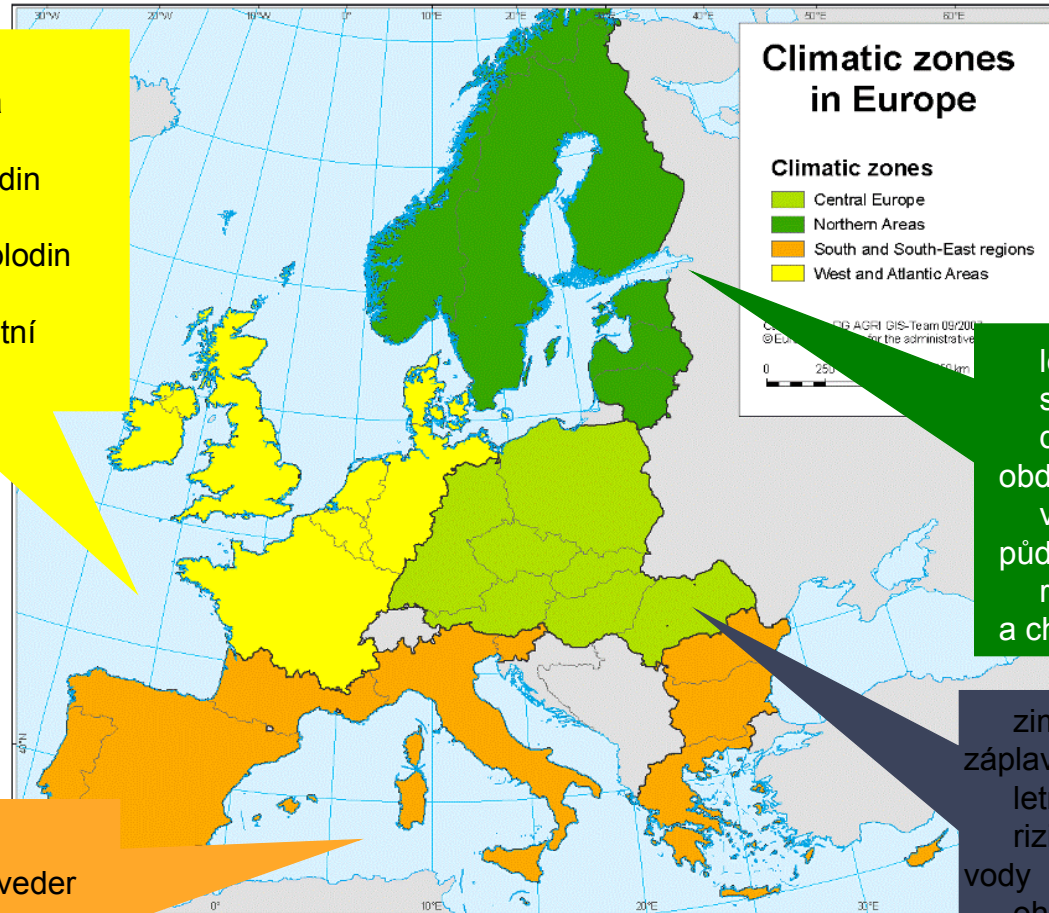

PODÍL PRIMÁRNÍHO SEKTORU NA ZEMĚDĚLSTVÍ

ZMĚNA KLIMATU - MOŽNÝ DOPAD NA ZEMĚDĚLSTVÍ EU

riziko záplav
teplejší a sušší léta
hladina moří
riziko napadení plodin
škůdci a chorobami
výnosy kulturních plodin
a píce
zdraví a dobré životní
podmínky zvířat

letní dešťové srážky
sněhové bouře, záplavy
délka vegetačního
období, výnosnost
vhodná zemědělská
půda
riziko napadení škůdci
a chorobami

zimní dešťové srážky,
záplavy
letní dešťové srážky
riziko sucha, nedostatek
vody
ohrožení půdy erozí
výnosy sklizní,
rozmanitost plodin

dostupnost vody
riziko sucha, období veder
riziko eroze půdy
vegetační období, výnosy
sklizení
vhodné plochy pro
pěstování plodin

Zdroj: GŘ pro zemědělství a rozvoj venkova, na základě zpráv EEA, JRC a akademických studií členských států